

СТАРА ВАСИЛИНА здивувала свої хатніх. Щойно невістка принесла з церкви свячене, розговілися, як личить, при свічці, вже намірилися відпочивати, а їй заманулося кудись податися. Та хто ж спозаранку в перший день Паски рипається до сусіда чи родича? А вона таки розіклала найкращу свою одіж на ліжнику та й ретельно розчісує довгу сиву косу. Геть тобі дівка.

Нарихтувала баба й плетеного з розмальованої лози кошика з найдками посвяченими. На денце вместила чвертку самогону, а під рушничок, яким все дбайливо вкрила, поклала свічку з сірниками.

— Та чи вам що пороблено, мато? Ну, чому це в таку рань гостинці несете? Вгамуйтеся, ще полежіть, людей не дивуйте, — хоче стримати свекруху запальна невістка Марія.

— А тобі що? Я мушу йти, мене, може, покликано... Розумієш, сон такий видався...

Ще більше здивувала, коли, вийшовши з кошиком на подвір'я, похапцем відв'язала пса, звернувшись до нього:

— І ти, Бобику, хазяїна відвідай, може, перестанеш скиглити.

Отак удвох з собакою, зваживши на невістчину засторогу, аби менше потрапляти на очі людям та відповідати на їх цікаві запитання, спочатку задвірками, а далі польовою доріжкою поквапилися на західну околицю села.

Аж он і битий шлях, за яким на старезних тополях — сторожах сільських могилок — ледь зависле над обрієм червонясте сонце запалює росяні молоді листочки. Звично перехрестилася, поклонилася і через прочинену браму ступила між горбики могилок, хрестів і пам'ятників.

Врешті спинилася побіля горбика ще не засохлої мокруватої глиці, підняла голову до дубового хреста, на якому синів напис, що свідчив про вічний спочинок тут її діда Панаса. Вправно пов'язала охрестя білим з голубою крайкою рушником, а другий барвистий рушник розстелила на могилці, в узголів'ї того, до кого так поспішала. Виклала на рушник наїдки, налила дві чарчини, запалила свічку. Пригубила самогону, з другої чарки надплеснула його. Кинула крихту паски до рота, децицю вділила й настороженому, з сумними очима Бобику. По тому сп'ялася й сіла на кимось дбайливо збиту лавчину. І непрошено потекли думки...

Жив-був чужий дід оповідання

Вона правду невістці сказала, що в сні її покликано. А звав її провідати дід Панас. Пригадав, як він, красивий, молодий, повернувся з австрійського полону в сяку-таку хибарину, опинився в самотності, бо родину вивезли в краї далекі. Не мав до кого голову прихилити, то й уподобав її, шовковокосу смуглянку, чи то одиначку, чи то вдову, бо чоловік подався в Америку, залишивши на згадку їй у колисці хлоп'я. Так любив молоду дружину, що крадькома в полі брав на руки і носив. Не боявся йти в чужу заможну сім'ю. Бо до роботи був охочий, багато чого знав і умів, та й характером, совістю був гарний.

Ой, за Панасом їм було, як за стіною. Бо на собі тримав клопоти про худібку, город, порядок в обійсті. Навіть як зістарився, немічним на колінах полов буряки та картоплю, згорбившись носив кошиком накопане у льох. Син Михайло бригадиром в колгоспі, то йому, звісно, не до власної господарки. Він, мабуть, і корову свою в череді не упізнав би.

Як мав Панас Богу душу віддати, то Бобик з тиждень моторошно вив, а по смерті діда і він, і худібка, мов показалися. Видать, затужили. Ніколи дід Панас нікого і ніщо не просив. То й здивував її уві сні, бо постав у іпостасі прохача. Він таки мав на це право. І замолоду, і особливо у старості дуже вже його зобижали у сім'ї. Слав у теплу пору в клуні на сіні, а взимку перебивався в темному залічку на заставлених куфайчиною дошках полиця.

Чи наїдався коли досита? А, було, було... Свого часу запровадили таке, що в чайній хліб нарізаний на столах лежав, безплатно. Ще й гірчицю до нього ставили. Ото Панас спутає корівку на пасовищі, сам мерщій у чайну до того дармового столу. А там офіціанткою сусідська дівчина, то ще й чаєм пригостить.

В діда грошей аніяких, він ними не користувався. А курцем був затятий. Аби не бідувати з цим, то на краєчку подвір'я огородив латку землі, вирощував там собі дорідний бакун. Збере, сушить під стріхою, а потім якось по-святковому зраділий дрібненько його кришить і натоптує в торбиночку. Паперу зі старих книжок, газет розживеться. Замість сірників кресалом користувався.

Чи справляли Панасу коли яку вдяганку? Не пам'ятає такого Василина. То синові недоноси, то вибілені армійські однострої хтось підкине. Тим і обходився старий.

Ага, дід усе хотів сфотографуватися. Але ніхто йому в цьому не підсобив. Та й кому мав свій образ полишати, коли усі чужі, байдужі, наче й не вважали його за людину. Коли захирів, то у запічок, де лежав, ніхто з хатніх не заглядав. Гріх признатися, кончини його чекали. З великою кривдою і упокоївся.

Ой-ой, як вона виправдається, як судний день настане? Хай і не розписана, а люба Панасові дружина, таки буде перед Богом одвіт тримати.

На гірку досаду Василина оце недавно почула одкровенну розповідь сусідки Параски, що вона давненько вже, оби діток їсти заставити чи спати лягти, казочкою про небораку-діда користується. Розказує їм: як голодує він, лише піснучерству скибочку хліба вряди-годи їсть, як в латаній одежі ходить та в холодній клуні ночує. А допитливий Петрик якимсь спитав її: «А чий то дід?»

Параска, оби вдовольнити відповіддю сина, мовила: «Розумієш, він дід чужий, він дід нічий».

— Чужий дід, — повторив почуте Петрик. — Шкода його...

... Сонечко пасхального ранку здіймалося все вище, воно щедро лило теплінь, було на диво осяйним і привітним. Для всього і всіх. І для цього скорботного кладовища. Довкружжя сповнювали пасхальні передзвони церков. Торжествувало велике свято у радості, красі молодої весни.

І старій Василині так схотілося чуда, оби Панас воскрес, обізвався, розговівся, пішов з нею додому, оби ніколи і ніким уже не бути скривдженим. Довго вона сумувала над чужим за життя і таким дорогим та рідним, тепер своїм дідом Панасом, царство йому небесне.

Петро ГУМЕНЮК.
снт. Гоща.